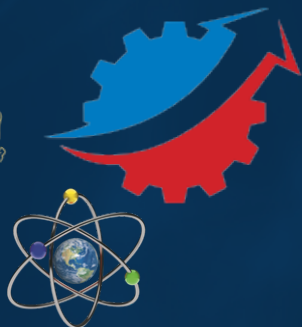

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

2026-YIL
IYUN/6-SON, III-QISM

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

OpenAIRE

ISSN: 3060-463X

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, iyun.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING INSTITUTSIONAL TO'SIQLARI VA IQTISODIY OQIBATLARI	10
I. R. Berdikulova	
KIMYO SANOATINING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA TARMOQ KORXONALARIDA BOSHQARUV HISOBI	14
Onorboev Sh.M.	
A WEEKLY LOGISTICS-CONTROLLING SYSTEM FOR EXPORT SUPPLY CHAINS: CORRIDOR-LEVEL EVIDENCE FROM A TEXTILE EXPORTER.....	26
Mukhammadiyahaminova Shakhzoda Sherzodovna	
FOTOVOLTAIK-TROMBE DEVORI ASOSIDA HAVONI ISITISH, TOZALASH VA ELEKTR ENERGIYASI ISHLAB CHIQRISH JARAYONLARINI INTEGRATSIYALASHNING ILMIY-METODIK TAHLILI.....	36
Rahimova Volida Karim qizi	
XAVFSIZ HAYOT TARZINI SHAKLLANTIRISHDA TA'LIM VA TARBIYANING O'RNI: NAZARIY ASOSLAR VA AMALIY MODEL.....	42
Nigmatjonov Sardor Abdumannobovich	
РАЗВИТИЕ МЕТОДОЛОГИИ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ СТРАТЕГИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ: КОНЦЕПТУАЛЬНЫЙ ПОДХОД.....	49
Дониёрова Зухрабону Алишер кизи	
KAMBAG'AL OILALARNI TADBIRKORLIKKA JALB QILISHDA DAVLAT TOMONIDAN MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASH VA BOSHQARISH (MENEJMENT) TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI...53	
Bazarbaeva Asiya Shalkarbaevna	
MOLIYAVIY INKLYUZIVLIK KONSEPSIYASI: BANK XIZMATLARINING KAMBAG'ALLIK DARAJASIGA TA'SIRINING NAZARIY ASOSLARI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI.....	58
Niyozov Zuxur, Abdujalilov Shexroz, Zubaydulloyeva Damira	

MOLIYAVIY INKLYUZIVLIK KONSEPSIYASI: BANK XIZMATLARINING KAMBAG'ALLIK DARAJASIGA TA'SIRINING NAZARIY ASOSLARI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI

Niyozov Zuxur Davronovich

i.f.n., professor v.b., "Bank ishi" kafedrası
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Abdujalilov Shexroz Norjigitovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, «Bank ishi» kafedrası, 60410500 – «Bank ishi va auditi» ta'lim yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Zubaydulloyeva Damira Vaxobovna

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, «Bank ishi» kafedrası, 60410500 – «Bank ishi va auditi» ta'lim yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Annotatsiya. Maqolada moliyaviy inklyuzivlik konsepsiyasining nazariy asoslari va uning kambag'allik darajasiga ta'sir mexanizmlari tizimli tahlil qilingan. Jahon banking moliyaviy inklyuzivlikni o'lchovchi uch o'lchamli yondashuvi, Stiglitzning axborot asimmetriyasi nazariyasi, inson kapitali nazariyasi, xavfni boshqarish nazariyasi va mikromoliya nazariyasi yagona nazariy tizim sifatida ko'rib chiqildi.

Kalit so'zlar: moliyaviy inklyuzivlik, kambag'allik, bank xizmatlari, axborot asimmetriyasi, inson kapitali nazariyasi, mikromoliya, Social Banking, raqamli moliya xizmatlari, qishloq aholisi.

Аннотация. В статье систематически анализируются теоретические основы концепции финансовой инклюзивности и механизмы её влияния на уровень бедности. Рассмотрены трёхмерный подход Всемирного банка к измерению финансовой инклюзивности, теория информационной асимметрии Стиглица, теория человеческого капитала, теория управления рисками и теория микрофинансирования как единая теоретическая система.

Ключевые слова: финансовая инклюзивность, бедность, банковские услуги, информационная асимметрия, теория человеческого капитала, микрофинансирование, Social Banking, цифровые финансовые услуги, сельское население.

Abstract. This article systematically analyzes the theoretical foundations of the financial inclusion concept and the mechanisms of its impact on the poverty level. The World Bank's three-dimensional approach to measuring financial inclusion, Stiglitz's theory of information asymmetry, human capital theory, risk management theory and microfinance theory are examined as a unified theoretical system.

Keywords: financial inclusion, poverty, banking services, information asymmetry, human capital theory, microfinance, Social Banking, digital financial services, rural population.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiy nazariyada kambag'allikni qisqartirish masalasiga yondashuvlar bir nechta o'zaro kesishuvchi ilmiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi. Ularning orasida so'nggi o'n yilliklarda alohida o'rin tutib kelayotgan konsepsiya moliyaviy inklyuzivlik nazariyasidir. Ushbu nazariya aholi barcha qatlamlarining rasmiy moliya tizimiga qo'shilishi nafaqat ijtimoiy adolat talabi, balki barqaror iqtisodiy o'sishning zaruriy sharti ekanligini asoslaydi.

Moliyaviy inklyuzivlik tushunchasi XX asrning 70-yillarida Bangladeshda Grameen Bank tajribasidan kelib chiqqan bo'lsa-da, uning nazariy asoslari va umumlashtirilgan ta'rifi XXI asrning birinchi o'n yilligida shakllangan va bugungi kunda xalqaro moliya institutlari, milliy hukumatlar hamda akademik ilm-fan tomonidan keng qabul qilingan universal konsepsiyaga aylangan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi

Farmonida belgilangan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar, aholi farovonligini oshirish va kambag'allikni qisqartirishga qaratilgan ustuvor vazifalar moliyaviy inklyuzivlikni kengaytirish zaruratini yanada oshiradi. Bu esa tadqiqot mavzusining nazariy va amaliy dolzarbligini belgilaydi [1].

Tadqiqotning maqsadi moliyaviy inklyuzivlik konsepsiyasining nazariy asoslarini tizimlashtirish, bank xizmatlarining kambag'allik darajasiga ta'sirini tushuntiruvchi asosiy iqtisodiy nazariyalarni tahlil qilish va O'zbekistondagi moliyaviy inklyuzivlik amaliyotini ushbu nazariy tizim asosida baholashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Moliyaviy inklyuzivlik konsepsiyasi so'nggi o'n yilliklarda iqtisodiy rivojlanish va kambag'allikni qisqartirish siyosatining markaziy mavzularidan biriga aylandi. Akademik adabiyotlarda uning nazariy asoslari, amaliy mexanizmlari va ijtimoiy-iqtisodiy ta'sirlari keng muhokama qilinmoqda. Ko'plab tadqiqotchilar moliyaviy inklyuzivlikni iqtisodiy o'sishning muhim omili sifatida ko'rib chiqadilar, chunki u aholining kam ta'minlangan qatlamlariga kapitalga kirish imkoniyatini beradi.

Tadqiqotda nazariy-tahliliy usul, tizimli yondashuv va qiyosiy-statistik tahlil usullaridan foydalanildi. Nazariy bazani J. Stiglitz, A. Sen, O.I. Lavrushin asarlari, shuningdek, Jahon banki metodologik hisobotlari tashkil etdi. Empirik axborot bazasini O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, Statistika agentligi va Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligining 2018–2023-yillar bo'yicha rasmiy ma'lumotlari tashkil etadi. Moliyaviy inklyuzivlik ko'rsatkichlari Jahon bankining uch o'lchamli — mavjudlik, foydalanish imkoniyati, foydalanish darajasi metodologiyasi asosida tizimlashtirildi va O'zbekiston bo'yicha hududiy kesimda taqqoslandi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot moliyaviy inklyuzivlik konsepsiyasining nazariy asoslari, bank xizmatlarining kambag'allik darajasiga ta'sir mexanizmlari hamda O'zbekiston amaliyotidagi holatini kompleks tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, aralash usullar yondashuviga asoslanadi. Ushbu yondashuv nazariy bilimlarni chuqur o'rganish, mavjud empirik ma'lumotlarni miqdoriy jihatdan baholash va sifat jihatdan tahlil qilish orqali tadqiqot savollariga har tomonlama javob berish imkonini beradi. Tadqiqotning asosiy maqsadi moliyaviy inklyuzivlik va kambag'allikni qisqartirish o'rtasidagi sabab-oqibat bog'liqliklarini aniqlash, O'zbekiston sharoitida ushbu jarayonni cheklovchi omillarni aniqlash va samarali siyosat tavsiyalarini ishlab chiqishdan iborat.

TAHLIL VA NATIJALAR

Moliyaviy inklyuzivlik deganda jismoniy va yuridik shaxslarning, eng avvalo, kambag'al va ijtimoiy himoyaga muhtoj aholi toifalarining rasmiy moliya tizimiga to'la qo'shilishi va o'zlari uchun qulay, arzon hamda sifatli moliyaviy xizmatlardan — depozit, kredit, to'lov va sug'urta xizmatlaridan foydalana olishi tushuniladi.

Jahon banki ta'rifiga binoan, moliyaviy inklyuzivlik uchta asosiy o'lchamni qamraydi: birinchisi — moliyaviy xizmatlarning mavjudligi; ikkinchisi — moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyati; uchinchisi — moliyaviy xizmatlardan foydalanish darajasi, ya'ni aholining ushbu xizmatlardan amalda qanchalik keng foydalanishi. Ushbu uch o'lcham birgalikda mamlakatdagi moliyaviy inklyuzivlikning to'liq manzarasini beradi.

“Social Banking” tijorat banklarining an'anaviy foydani maksimalashtirish maqsadini ijtimoiy ta'sir bilan uyg'unlashtirishning zamonaviy modeli bo'lib, uning nazariy asosi manfaatdor tomonlar nazariyasida yotadi. Bunga ko'ra, kompaniya nafaqat aksiyadorlar, balki jamiyat va atrof-muhit oldida ham mas'uldir.

O'zbekiston tijorat banklarining ijtimoiy mas'uliyati amaliyotida uchta ko'rinish ajratiladi:

- majburiy ijtimoiy dasturlar — davlat topshirig'i asosida imtiyozli kreditlash;
- ixtiyoriy korporativ mas'uliyat dasturlari;
- ijtimoiy biznes modeli.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistondagi mahallabay ishlash tizimi aynan “Social Banking”ning mahalliy sharoitga moslashtirilgan shakli sifatida baholanishi mumkin: hokim yordamchilari bilan hamkorlik qiluvchi banklar moliyaviy xizmatlar bilan ijtimoiy ehtiyoj o'rtasidagi ko'prik vazifasini bajaradi.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadi: moliyaviy inklyuzivlikning yuqori darajasi va kambag'allikning past darajasi o'rtasida statistik jihatdan sezilarli musbat korrelyatsiya mavjud. Jahon banki metodologiyasi bo'yicha bank xizmatlariga kirishning 10 foizga oshishi kambag'allik darajasini o'rtacha 2–3 foizga kamaytirishi mumkin; bu bog'liqlik kichik tadbirkorlik uchun kredit imkoniyatlari kengayishi, agrar sektorga moliyaviy xizmatlar ko'rsatilishi va qishloq ayollarining moliyaviy tizimga jalb etilishi holatlarida ayniqsa kuchayadi.

O'zbekistonda 2020–2023-yillarda raqamli moliya xizmatlari jadal rivojlandi: 2023-yilda onlayn to'lovlar hajmi avvalgi yilga nisbatan 2,4 barobarga ko'paydi. Shunga qaramay, 2023-yilda qishloq hududlarida

yashovchi aholining atigi 41,3 foizi bank hisobvarag'iga ega bo'lib, shahar aholisida bu ko'rsatkich 68,5 foizni tashkil etadi. Demak, qishloq aholisining 58,7 foizi, taxminan 7 million kishi, hamon rasmiy bank xizmatlari bilan yetarli darajada qamrab olinmagan.

Hududiy kesimda Qashqadaryo, Surxondaryo va Xorazm viloyatlarida bank xizmatlaridan foydalanish darajasi respublika o'rtachasidan sezilarli past, Toshkent shahri va viloyatida esa yuqori bo'lib, bu moliyaviy inklyuzivlik siyosatini hududiy differentsiatsiya asosida amalga oshirish zarurligini ko'rsatadi.

“Moliyaviy izolyatsiya tuzog'i” bank xizmatlariga kirish imkoni bo'lmagan oilaning kredit ola olmasligi, jamg'armasini xavfsiz saqlay olmasligi va davlat transfertlaridan to'liq foydalana olmasligi holati kambag'allik tuzoqlarining eng muhim turi sifatida baholanadi. Aynan shu sababdan moliyaviy inklyuzivlikni kengaytirish kambag'allik tuzoqlarini kamaytirishning muhim vositalaridan biri.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan nazariy va statistik tahlil natijalariga ko'ra quyidagi xulosalarga kelindi:

Moliyaviy inklyuzivlik nazariyasi axborot asimmetriyasi, inson kapitali, xavfni boshqarish va mikromoliya nazariyalarini birlashtiruvchi yagona konseptual tizim hisoblanadi; ularning umumiy xulosasi — moliyaviy xizmatlar kambag'al oilalarga nafaqat hozirgi ehtiyojlarini qondirish, balki kelajakka investitsiya qilish imkonini beradi.

O'zbekistonda moliyaviy inklyuzivlikning rasmiy ko'rsatkichlari (bank kartalari — 78%, onlayn to'lovlar — 65%) o'sib bormoqda, biroq qishloq va shahar o'rtasidagi 20–25 foizlik tafovut moliyaviy inklyuzivlikning notekis taqsimlanganligini ko'rsatadi.

Mahalla instituti o'zining ijtimoiy nazorat va axborot infratuzilmasi bilan mikromoliya nazariyasida ta'kidlangan “garov o'rnini bosuvchi ijtimoiy kapital” vazifasini bajarishga qodir, bu esa “Social Banking” konsepsiyasini mahallabay tizimga integratsiya qilish uchun nazariy asos yaratadi.

Yuqoridagi xulosalar asosida quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

moliyaviy inklyuzivlik siyosatini hududiy differentsiatsiya asosida amalga oshirish, har bir viloyat va tuman uchun alohida ko'rsatkich va maqsadlar belgilash;

“Social Banking” konsepsiyasining uchinchi — ijtimoiy biznes modeli — yo'nalishini rivojlantirish, ya'ni kam ta'minlangan aholi ehtiyojlariga moslashtirilgan moliyaviy xizmatlarni ishlab chiqish.

Xulosa qilib aytganda, moliyaviy inklyuzivlik nazariyasi O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish siyosatining metodologik asosi bo'lib xizmat qilishi mumkin, biroq buning uchun nazariy modellarda ko'rsatilgan mexanizmlar — ijtimoiy kapitaldan foydalanish, inson kapitaliga investitsiya va xavfdan himoyalash — mahalla darajasida amaliy moliyaviy mahsulotlarga aylantirilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son “2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”gi Farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992-son “2020–2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida”gi Farmoni. <https://lex.uz/docs/-4811025>
3. O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 5-noyabrdagi O'RQ-580-son “Banklar va bank faoliyati to'g'risida”gi Qonuni. <https://lex.uz/docs/-4581969>
4. Stiglitz, J.E. The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future. — New York: W.W. Norton & Company, 2012. — 448 p.
5. Murtazayev, B.C. Mahallabay ishlash tizimi — kambag'allikni qisqartirishning drayveri sifatida // Iqtisodiyot va ta'lim. — 2022. — № 4. — B. 112–119.
6. World Bank. Financial Inclusion: Global Financial Development Report and related analytical materials. — Washington, D.C.: World Bank, 2021–2022.
7. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Bank tizimi va moliyaviy xizmatlar bo'yicha rasmiy statistik ma'lumotlar. — Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki, 2018–2023.
8. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi hamda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati bo'yicha statistik ma'lumotlar. — Toshkent, 2018–2023.

muhandislik

& iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 6

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100